

PARTICULARITĂȚILE ACTIVITĂȚII INFRAȚIONALE NECONSUMATE ÎN CONTEXTUL INFRAȚIUNII DE RĂPIRE A UNEI PERSOANE

Dorina GUREV

Catedra Drept Penal și Criminologie

Kidnapping is one of the most complex and specific crimes provided by Moldovan Criminal Code. In this sense, the analysis of this crime implies the deep description of its elements and particularities of its phases. Due to the specifics of the subject, this study covers two important parts of the crime: preparation and attempt in case of kidnapping. Taking into account that the crime of kidnapping, as described in par (1)-(2) art.164 CC of RM, are considered grievous crimes and the aggravated crime, provided by the par.(3) of art.164 CC of RM, is considered a very grievous one, the preparation for kidnapping, meaning any actions taken before the actus reus itself, will be charged in all cases according to art.26 and art.164 CC of RM. The attempt, in case of kidnapping, will be charged only if the perpetrator starts any of the main or secondary actions provided by the art.164 CC of RM, as parts of the actus reus. As a rule, the attempt will be present when the perpetrator performs some secondary actions such as application of violence, threatening with violence or deception in order to kidnap the victim. Thus, the attempt to kidnapping starts when one of the main or secondary actions were taken and finishes when the movement of victim starts, taking into account that kidnapping is considered a conduct crime according to Moldova Criminal Code.

Săvârșirea infracțiunii, dar deopotrivă a oricărui act de conduită exterioară a omului, implică din partea acestuia o activitate ce se desfășoară, de regulă, în timp și spațiu, putând consta din una sau mai multe fapte prejudiciabile.

Ca și orice altă infracțiune, răpirea unei persoane poate parcurge mai multe momente sau faze în vederea realizării elementului material, și anume:

– *perioada internă*: conceperea ideii de a săvârși fapta de răpire a unei persoane; momentul deliberării; hotărârea de a săvârși infracțiunea. Însă, conducându-ne de adagiul latin *nuda cogitatio* (gândul criminal nu se pedepsește), aceste trei faze rămân în afara unei punibilități;

– *perioada externă*: faza actelor preparatorii (se pregătește săvârșirea infracțiunii); faza acțiunii de executare (se trece la săvârșirea efectivă a faptei); faza urmărilor (producerea rezultatului). Spre deosebire de perioada internă, acestea capătă relevanță juridico-penală. În acest studiu ne vom referi doar la formele infracțiunii neconsumate, după fazele de desfășurare a infracțiunii de răpire a unei persoane, și anume – la *pregătire* și la *tentativă*.

În știința dreptului penal sunt denumite *acte preparatorii* toate actele prin care se pregătește săvârșirea faptei prejudiciabile ce constituie elementul material al infracțiunii. Caracteristic pentru aceste acte este deci faptul că ele intervin înainte de executare și că teoretic vizează să asigure buna desfășurare a acesteia, prin crearea condițiilor și apropierea mijloacelor necesare împlinirii infracțiunii [1].

Spre deosebire de legile penale ale altor state, precum: România [2], Germania [3], Franța [4], Elveția [5], Argentina [6], Australia [7], Republica San-Marino [8] etc., Codul penal al Republicii Moldova definește noțiunea de pregătire de infracțiune. Astfel, în conformitate cu art.26 CP RM, *se consideră pregătire de infracțiune înțelegerea prealabilă de a săvârși o infracțiune, procurarea, fabricarea sau adaptarea mijloacelor ori instrumentelor, sau crearea intenționată, pe altă cale, de condiții pentru săvârșirea ei dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, infracțiunea nu și-a produs efectul*. Mai mult ca atât, alin.(2) al aceluiași articol stabilește sfera de aplicabilitate a răspunderii penale pentru pregătirea de infracțiune, excluzând din sfera de incidență a punibilității doar pregătirea infracțiunii ușoare. Astfel, actul preparator vizează, pe de o parte, numai o anumită categorie de infracțiuni, iar, pe de altă parte, sfera sa de cuprindere include atât trăsăturile subiective (vinovăția), cât și cele obiective (procurarea, fabricarea sau adaptarea mijloacelor ori instrumentelor, precum și crearea intenționată, de condiții pentru săvârșirea infracțiunii). Avându-se în vedere că legiuitorul a calificat fapta de răpire a unei persoane în varianta-tip (alin.(1) art.164 CP RM) și în varianta agravată de la alin.(2) art.164 CP RM drept infracțiune gravă, iar în varianta agravată de la alin.(3) art.164 CP RM drept infracțiune deosebit de gravă, pregătirea de răpire a unei persoane va fi supusă răspunderii și pedepsei penale în toate cazurile. Astfel printr-o lucrare, se face simțită necesitatea investigării particularităților

pregătirii infracțiunii de răpire a unei persoane pentru o justă și corectă calificare a faptelor determinate săvârșite de făptuitor.

Ab initio vom supune investigării *semnele obiective* ale pregătirii infracțiunii de răpire a unei persoane, investigație care va plana asupra modalităților normative prevăzute de legea penală, care creează, în ansamblu sau fiecare în parte, condiții propice facilitării săvârșirii infracțiunii de răpire a unei persoane.

Prima modalitate normativă a pregătirii de infracțiune înscrisă în prevederea de la art.26 CP RM este **înțelegerea prealabilă de a săvârși infracțiunea**. În esență, această modalitate constă în luarea deciziilor de către două sau mai multe persoane, dintre care cel puțin una să posedă semnele subiectului infracțiunii [9] asupra activităților de înlăturare a faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane, precum: împărțirea rolurilor (rolul de a captura victima, de a o transporta, de a o priva de libertate etc.); stabilirea locului (de capturare și / sau de privare ilegală de libertate); stabilirea timpului (când va fi săvârșită infracțiunea, cât timp va dura privarea de libertate); ascunderea urmelor (să nu fie identificate timpul în care și locul unde a fost răpită victima, mijlocul de transport cu care a fost deplasată aceasta, unde a fost privată de libertate etc.) etc. În cele mai frecvente cazuri, infracțiunea de răpire a unei persoane este săvârșită în coautorat, fapt ce amplifică șansele de atingere a intenției infracționale.

Pentru evidențierea acestei modalități de pregătire a infracțiunii de răpire a unei persoane, exprimată în împărțirea rolurilor, propunem cu titlu de exemplu declarațiile lui C.O. date în cadrul urmăririi penale: ... *În luna aprilie 2010, el (adică, C.O. – n.a.) s-a întâlnit cu B.M. și cu prietenul ei. Toți trei au urcat într-o mașină de model „Nissan” de culoare roșie și au plecat spre Aeroport. În drum au discutat detaliile acțiunilor pe care urmau să le săvârșescă în privința unui cetățean italian cu care B.M. întreținea relații prin Internet. Astfel, B.M. urma să-l întâlnească pe italian la Aeroport și, împreună cu C.N., să-l ducă cu mașina la o oprire unde erau așteptați de alte persoane. Rolul lui C.O. se rezuma la simpla prezență la locul capturării și, în caz de opunere de rezistență din partea victimei, acesta urma să o imobilizeze* [10]. Așadar, din cauze independente de voința făptuitorilor, infracțiunea nu și-a produs efectul. Și mai relevant este exemplul pe care-l regăsim în practica judiciară a Federației Ruse vis-à-vis de modalitatea abordată: *V. a fost recunoscut vinovat de pregătirea infracțiunii de răpire a persoanei, deoarece el a participat la înțelegerea prealabilă, la discutarea și planificarea capturării, dar nu s-a prezentat la săvârșirea infracțiunii din motive independente de voința sa (era în stare de ebrietate alcoolică)* [11].

O altă modalitate normativă a pregătirii este **procurarea, fabricarea sau adaptarea mijloacelor ori instrumentelor pentru a săvârși infracțiunea**.

Prin *procurare* se înțelege dobândirea, obținerea prin orice modalitate a mijloacelor și instrumentelor, pe care subiectul intenționează în viitor să le utilizeze pentru atingerea scopului infracțional [12]. Metodele de procurare a mijloacelor ori a instrumentelor în cazul pregătirii infracțiunii de răpire a unei persoane pot fi atât legale (cumpărare, luare în folosință temporară, schimb etc.), cât și ilegale (sustragere, răpirea mijlocului de transport etc.).

Fabricarea constă în procesul tehnologic de creare a instrumentelor și mijloacelor infracțiunii, iar *adaptarea* se manifestă în aducerea lor într-o stare care ar face posibilă sau ar înlesni utilizarea lor în procesul săvârșirii infracțiunii. Spre deosebire de adaptare, în cazul fabricării instrumentele și mijloacele sunt create din nou, fiind necesar ca intenția făptuitorului de a le utiliza în scopuri infracționale să anticipeze procesul de fabricare [13].

În literatura de specialitate prin *instrumente* de săvârșire a infracțiunii se înțelege obiectele utilizate nemijlocit de către autorul infracțiunii pentru săvârșirea acțiunilor ce formează componența de infracțiune [14]. Obiectele folosite în calitate de instrumente pentru comiterea răpirii unei persoane sunt diverse: cătușele sau funia cu care victima este privată de libertate; mijlocul de transport în care persoana este privată de libertate; arma sau alte obiecte folosite în calitate de armă (lit.g) alin.(2) art.164 CP RM); substanțe narcotice sau psihotrope, cu ajutorul cărora victima este adusă într-o stare de imposibilitate de a se apăra sau de a opune rezistență (lit.c) alin.(2) art.164 CP RM) etc. Altfel spus, instrumentele sunt obiectele cu ajutorul cărora autorul infracțiunii realizează latura obiectivă a infracțiunii, la concret: capturează, ia și deplasează victima și o reține cu privarea deplină de libertate.

Mijloacele săvârșirii infracțiunii sunt obiectele și dispozitivele necesare pentru săvârșirea infracțiunii sau care cel puțin ușurează (simplifică) procedura și acordă posibilitatea realizării intenției infracționale [15]. Mijloacele săvârșirii infracțiunii pot avea nu doar formă materială, ci și imaterială [16]. Nu putem să nu fim de acord cu această aserțiune; or, în calitate de mijloace de săvârșire a infracțiunii de răpire a unei persoane pot fi orice entități, indiferent de natura acestora – corporale sau incorporeale. Pentru a fi expliciti, vom uza de

exemplul comportamentului dolosiv al făptuitorului ca una dintre modalitățile de facilitare a capturării victimei. Dacă acest comportament viclean constă în invitația verbală falsă a victimei la o petrecere, pentru a aduce victima la locul destinat capturării, atunci invitația, fiind lipsită de corporalitate, va avea rolul de mijloc imaterial de comitere a infracțiunii. Dacă însă invitația ia forma unui înscris, atunci trebuie să recunoaștem că aceasta, în virtutea materialității sale, va evolua în calitate de mijloc corporal (material) de comitere a infracțiunii de răpire a unei persoane.

În alt context, în calitate de modalitate normativă a pregătirii apare **crearea intenționată, pe altă cale, de condiții pentru săvârșirea infracțiunii**. Aceasta se poate manifesta printr-o diversitate de acțiuni (inacțiuni), necesare pentru realizarea infracțiunii în viitor [17]. Introducând această formă de pregătire, legiuitorul denotă că lista acțiunilor (inacțiunilor) de pregătire nu este exhaustivă, iar modalitățile comportamentale care creează condiții pentru săvârșirea infracțiunii și pentru obținerea rezultatului infracțional pot fi multiple. La drept vorbind, această formă poate include în sine și procurarea, și adaptarea mijloacelor ori instrumentelor de săvârșire a infracțiunii [18].

Crearea intenționată, pe altă cale, a condițiilor pentru săvârșirea infracțiunii de răpire a unei persoane poate fi configurată de: *acțiuni* (culegerea de informații cu privire la traseul de deplasare a victimei, programul de activitate a acesteia sau paza victimei; culegerea de date și informații cu privire la locul și timpul săvârșirii infracțiunii; pregătirea locului de reținere a victimei; luarea de măsuri pentru crearea obstacolelor în descoperirea faptei care se va comite; luarea de măsuri în vederea asigurării folosului material rezultat din infracțiune (lit.f) alin.(2) art.164 CP RM) etc. și *inacțiuni* (lăsarea fără grijă (supraveghere) a victimei de către persoana responsabilă; omisiunea de a porni sistemul de alarmă etc.).

Evaluând practica judiciară, propunem următorul caz de răpire a unei persoane care, după părerea noastră, elucidează modalitatea analizată: *La sfârșitul lunii decembrie 2004, L.K. s-a întâlnit cu M.C. în or.Londra (Marea Britanie) și s-au înțeles „să-l scoată” pe A.D. în Moldova pentru a rezolva chestiunea ce ține de întoarcerea datoriei. L-au convins pe A.D. să se deplaseze în Republica Moldova, spunându-i că în or.Chișinău are o rudă care îi este datoare cu 30 000 dolari SUA și că îl vor ajuta să deschidă acolo o afacere* [19]. În această situație, P.K. îl aduce, prin înșelăciune, pe A.D. în Republica Moldova, astfel creând condiții pentru răpirea victimei. În acest context, se impune delimitarea dintre înșelăciunea, ca o modalitate faptică de creare a condițiilor de comitere a infracțiunii, pe de o parte, și înșelăciunea, ca acțiune adiacentă a răpirii unei persoane, pe de altă parte. Această delimitare este una de principiu; or, doar printr-o apreciere exactă a rolului pe care îl imprimă înșelăciunea se va putea constata care anume etapă a activității infracționale neconsumate a fost comisă – pregătirea sau tentativa de infracțiune. Relevăm că dacă înșelăciunea a fost utilizată pentru a aduce victima la locul reținerii cu privarea deplină de libertate a acesteia, deplasarea asigurându-se în afara concursului fizic al făptuitorului, atunci trebuie să recunoaștem că o astfel de înșelăciune este concepută ca element asigurator al reținerii și, prin urmare, săvârșirea înșelăciunii în asemenea circumstanță reprezintă tentativă de infracțiune. În contrast, când înșelăciunea este utilizată de făptuitor pentru a aduce victima la locul destinat capturării (prima etapă a variantei clasice de răpire a unei persoane) și, din cauze independente de voința făptuitorului, victima nu s-a prezentat la locul și ora indicată, atunci înșelăciunea apare pe post de modalitate de creare a condițiilor de comitere a infracțiunii, deci suntem în prezența pregătirii de răpire a unei persoane.

În cazul participației nereușite, când autorul infracțiunii nu reușește să acționeze din motive independente de voința lui, sau în cazul renunțării benevole de la săvârșirea infracțiunii, considerăm că organizatorul, instigatorul sau complicele au creat condițiile necesare pentru săvârșirea infracțiunii și, deci, de asemenea este prezentă forma sus-menționată de pregătire a infracțiunii.

Cu referire la *semnele subiective* ale pregătirii de infracțiune, s-a stabilit concepția [20], potrivit căreia pregătirea de infracțiune poate fi săvârșită doar cu intenție directă. Adică, subiectul își dă seama că prin acțiunile sale creează condiții pentru săvârșirea infracțiunii, dorește crearea acestor condiții, prevede urmările prejudiciabile ale infracțiunii pe care dorește să o săvârșescă și tinde spre realizarea rezultatului infracțional. În doctrină există opinii [21], care atribuie pregătirii infracțiunii și intenția indirectă, aceasta în cazul atitudinii psihice indiferente a făptuitorului față de acțiunea (inacțiunea) care a dus la producerea altor urmări prejudiciabile sau la săvârșirea unei alte infracțiuni. Însă, în cazul intenției indirecte, urmările prejudiciabile apărute reprezintă efectul secundar al acțiunii (inacțiunii) infracționale și nu a acțiunii (inacțiunii) de pregătire. După cum argumentează și A.V. Korneeva, actul infracțional nu este îndreptat spre realizarea intenției indirecte, de aceea în cazul intenției indirecte întemeiată este calificarea faptei în dependență de urmările prejudiciabile

real survenite [22]. Ținem să menționăm că în literatura de specialitate [23] este unanim acceptată opinia că, din punctul de vedere al laturii subiective, pregătirea presupune un scop bine determinat, și anume: scopul de a săvârși infracțiunea. Deci, datorită acestei particularități – scopul este un semn obligatoriu – în cazul pregătirii de infracțiune se exclude intenția indirectă. În așa mod, concluzionăm că atitudinea psihică a făptuitorului în etapa pregătirii infracțiunii de răpire a unei persoane este următoarea: își dă seama că prin acțiunile sale creează condiții pentru capturarea, luarea, deplasarea și reținerea persoanei, dorește crearea acestor condiții, prevede finalitatea activității infracționale, adică lipsirea deplină de libertate a persoanei, și aceste acțiuni sunt întreprinse în scopul săvârșirii infracțiunii de răpire a unei persoane.

În acest mod, conchidem că, pentru ca acțiunile (inacțiunile) să fie considerate pregătire de infracțiunea prevăzută la art.164 CP RM, acestea trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

1) neîndoielnic, acțiunile (inacțiunile) să fie realizate în scopul săvârșirii infracțiunii, cu alte cuvinte – să aibă un caracter univoc;

2) acțiunile (inacțiunile) să se concretizeze într-o activitate obiectivă de creare a condițiilor pentru capturarea victimei, luarea și deplasarea acesteia de la locul său de habitate și reținerea cu privarea deplină de libertate;

3) acțiunile (inacțiunile) să nu cuprindă acte ce intră în conținutul elementului material al laturii obiective, să nu facă parte din actele de executare (capturarea, luarea și deplasarea, reținerea persoanei);

4) acțiunile (inacțiunile) să fie săvârșite cu intenție directă.

Cu referire la cea de-a doua etapă a activității infracționale – tentativa, relevăm că aceasta își găsește existența între etapa de pregătire a infracțiunii și infracțiunea consumată. Tentativa reprezintă acel segment al activității infracționale care corespunde sensului generic de „încercare nereușită” a săvârșirii infracțiunii, întrucât, deși are ca punct de plecare începutul executării infracțiunii (treapta inferioară a tentativei), punctul său terminus este fie întreruperea executării, fie neproducerea rezultatului ilicit (treapta superioară a tentativei) [24].

Potrivit prevederii de la art.27 CP RM, tentativa de infracțiune este definită ca fiind *acțiunea sau inacțiunea intenționată îndreptată nemijlocit spre săvârșirea unei infracțiuni dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, aceasta nu și-a produs efectul*.

Din această definiție deducem condițiile necesare pentru existența tentativei de infracțiune, care convențional le putem împărți în:

✓ condiții referitoare la *semnele obiective*:

1) *acțiunile (inacțiunile) făptuitorului să fie îndreptate spre săvârșirea unei infracțiuni* – efectuarea unuia sau a mai multor acte prin care se poate executa acțiunea ce constituie elementul material al infracțiunii, element exprimat prin cuvântul care indică materialitatea faptei prevăzute în fiecare text incriminator din Partea Specială a Codului penal [25];

2) *acțiunea (inacțiunea) a cărei executare a fost începută nu și-a produs efectul* – să existe momentul începerii executării faptei, dar fără să se producă rezultatul ce reprezintă momentul final sau limita superioară a acesteia; adică, se înțelege nu situația în care lipsește rezultatul prejudiciabil în general, dar situația când lipsește rezultatul dorit de făptuitor;

3) *producerea efectului infracțiunii este împiedicată de cauze independente de voința făptuitorului* – întreruperea executării și neproducerea rezultatului, chiar dacă executarea a fost integral realizată, să fie datorate unor împrejurări (acestea pot fi diverse) independente de voința făptuitorului. Această condiție permite delimitarea tentativei de renunțarea de bunăvoie la săvârșirea infracțiunii (art.56 CP RM). Specificând această condiție, legiuitorul trasează o linie de demarcare între întreruperea săvârșirii infracțiunii din motive independente de voința făptuitorului și renunțarea de bunăvoie.

Pentru ilustrarea acestei condiții, vom uza de următorul caz din practica judiciară: *În luna ianuarie 2009, G. le-a propus lui I., O. și V. să-l răpească pe N., intenționând să primească pentru eliberarea lui din captivitate o răscumpărare de 5 000 000 de ruble. Pe data de 22.01.2009, aproximativ la ora 22.00, G., I., O. și V. au venit la casa în care locuia victima. Potrivit rolului atribuit, V. a rămas în mașină, urmând să-i informeze pe ceilalți despre apariția victimei. G., I. și O., mascați și înarmați cu un electrocutant și câtușe, au intrat în scara casei, unde îl așteptau pe N. Apariția lui N. a fost anunțată de către V. prin telefon mobil lui G., I. și O. Când N. a intrat în scara casei, G., I. și O. l-au atacat și l-au trântit la podea, i-au răsucit mâinile la spate. În scopul imobilizării victimei, O. i-a aplicat, de mai multe ori, lovituri cu electrocutantul, însă acesta era defectat. Intenția lui G., I. și O. de a captura victima a eșuat, din cauza că N. a opus rezistență activă atacatorilor: s-a apărat, a strigat, cerând ajutor. La strigătele lui N. au ieșit locatarii casei. Astfel, temându-se că vor fi reținuți (sublinierea ne aparține – n.a.), făptuitorii au fugit de la locul faptei [26].*

✓ condiții referitoare la *semnele subiective*:

4) *acțiunile (inacțiunile) să fie intenționate* – legiuitorul în mod expres exclude posibilitatea existenței tentativei la infracțiunile săvârșite din imprudență. Cu referire la forma intenției, atât în doctrina penală, cu excepția unor autori [27], cât și în unele acte interpretative judiciare [28] se susține în unanimitate că tentativa de infracțiune este săvârșită doar cu *intenție directă*. Așadar, a încerca săvârșirea unei infracțiuni înseamnă că mai întâi trebuie să existe o hotărâre luată în acest sens și, în al doilea rând, această hotărâre să fie exteriorizată prin acte îndreptate spre realizarea hotărârii adoptate. În viziunea legii penale, încercarea de a comite infracțiunea nu este un simplu efort mintal, o mobilizare a forțelor psihice și a voinței făptuitorului îndreptate spre obținerea unui rezultat; pe lângă aceasta, ea presupune o exteriorizare a voinței și a hotărârii infracționale, o materializare a acestora în acte de încercare efectivă de a produce rezultatul [29].

Spre deosebire de pregătirea de infracțiune, legiuitorul nu condiționează tragerea la răspundere penală pentru tentativă de infracțiune de caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii. Deci, tentativa de infracțiune este pedepsibilă fără rezerve, dar nu în toate cazurile posibilă, de exemplu, în cazul intenției indirecte, fapt despre care am și relatat mai sus. Totuși, în legătură cu existența în literatura de specialitate sovietică a unei viziuni stereotipice, potrivit căreia nu toate infracțiunile sunt susceptibile de tentativă de infracțiune, în special cele cu componente formale [30], în cele ce urmează ne vom focaliza atenția asupra soluționării acestei dileme; or, componența infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM este prin excelență una formală, pentru consumarea infracțiunii de răpire a unei persoane nefiind necesară survenirea unor consecințe infracționale.

Întâi de toate, considerăm prea categorică opinia care exclude tentativa în cazul infracțiunilor cu componente formale. Cel puțin, ar trebui să se lase loc anumitor excepții. De aceea, nu putem să nu fim de acord cu opinia autorului A.A. Strukova, potrivit căruia nu există infracțiuni despre care s-ar putea spune că specificul laturii lor obiective ar exclude posibilitatea tentativei de infracțiune [31]. Și mai convingători sunt autorii [32] care susțin că infracțiunile cu componență formală se consideră că nu și-au produs efectul, dacă subiectul nu a săvârșit toate actele ce constituie elementul material (sublinierea ne aparține – *n.a.*) al laturii obiective a infracțiunii. Această viziune este cât se poate de potrivită subiectului abordat, deoarece fapta prejudiciabilă a infracțiunii de răpire a unei persoane are un caracter complex; deci, pentru a fi realizată latura obiectivă este nevoie de comiterea ambelor acțiuni (principală și adiacentă) reunite sub egida conceptului de răpire a unei persoane. Prin urmare, tentativa la infracțiunea de răpire a unei persoane este posibilă prin începerea executării uneia dintre acestea, de regulă – a acțiunii adiacente (aplicarea violenței, amenințarea cu aplicarea violenței, înșelăciunea etc.), dar în scopul săvârșirii și a acțiunii principale. Însă, nu în toate ipotezele începerea săvârșirii acțiunii principale după realizarea uneia dintre acțiunile adiacente ale răpirii unei persoane situează infracțiunea la categoria activității infracționale consumate. Aceasta deoarece acțiunea principală a faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane este susceptibilă de etape de realizare. Am și susținut într-un studiu anterior [33] că etapele succesive, nu și obligatorii, ce constituie partea integrantă a acțiunii principale din cadrul faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane, sunt: capturarea persoanei (pe ascuns, fie deschis); luarea și deplasarea victimei în locul ce nu constituie locul aflării ei conform voinței sale, necunoscut persoanelor apropiate celui răpit și altor persoane cointeresate în eliberarea ei; reținerea victimei (cu privarea deplină de libertate). Deci, tentativa la infracțiunea de răpire a unei persoane se va reține întâi de toate la etapa de capturare. La această ipoteză se referă următorul caz din practica judiciară: *A.K. a hotărât s-o răpească pe N. cu scopul de a extorca bani de la rudele acestuia. Întru atingerea acestui scop, A.K. s-a înțeles cu A.Ș. și D.M. să-l ajute în schimbul sumei de 100 000 ruble. ... A.Ș. și D.M. au urcat în automobilul lui A.K. și au început să-l urmărească pe N. În aceeași zi, aproximativ la orele 14.00, N. cu automobilul său ... a plecat la vilă, care se afla la 8 km de șosea. Așteptând lângă șosea, A.K., A.Ș. și D.M. s-au înțeles că A.K. îi va întretăia cu automobilul său calea lui N., iar A.Ș. și D.M. îl vor bate pe N. până când acesta își va pierde cunoștința, apoi îl vor urca în automobilul lui A.K. cu care îl vor duce într-un loc necunoscut, unde îl vor ține până nu vor primi răscumpărarea. În același timp, pentru evitarea diverselor situații, A.K. i-a transmis lui A.Ș. un pistol de calibru 9 mm. Aproximativ la ora 15.40, când N. ieșea cu automobilul la șosea, A.K. i-a tăiat cu automobilul său calea. D.M. s-a apropiat de N. și a început să discute cu el peste geamul deschis al automobilului. Văzând că N. este singur în mașină, A.Ș. s-a apropiat în fugă și prin geamul deschis a început să-i aplice lui N. lovituri peste cap și față. A.Ș. și D.M. au încercat să deschidă ușa automobilului pentru ca să-l scoată pe N. Însă, N. a dat automobilul înapoi și a început să tragă în atacatori din arma pneumatică. A.Ș. a tras câteva focuri îndreptate spre N. Însă, convingându-se că nu-l vor putea captura pe N. deoarece acesta a opus rezistență. D.M. și A.Ș. au urcat în automobilul lui A.K. și au plecat de la locul faptei [34].*

Considerând viabilă opinia potrivit căreia etapa tentativei este posibilă în cazul infracțiunilor cu componente formale dacă între începutul infracțiunii și consumarea ei există un interval de timp [35], putem afirma fără rezervă că tentativa la infracțiunea de răpire a unei persoane va exista și la etapa luării și începutului deplasării victimei; tocmai această etapă constituie acel interval de timp dintre începutul executării faptei și consumarea acesteia. Insistăm asupra formulei „începutul deplasării victimei”; or, nu putem face abstracție de la faptul că deplasarea, ca etapă distinctă a acțiunii principale de răpire a unei persoane, este organic legată de reținerea victimei, însă, datorită faptului că nu există o privare deplină de libertate, infracțiunea nu poate încă fi considerată consumată. Întru a argumenta această alegație, aducem drept exemplu cauza penală din practica judiciară a Federației Ruse, care a fost calificată ca tentativă de răpire a unei persoane (alin.(3) art.30, alin.(1) art.126 CP FR): *aproximativ la ora 21:00, G.R.M., aflat în stare de ebrietate, cu intenția de a o răpi pe T. în scopul de a o captura și a o transporta la el acasă, a venit cu automobilul la magazinul unde T. lucra ca vânzătoare. A intrat în magazin, s-a apropiat de T. și, acționând cu intenția criminală de a o răpi, a apucat-o pe T. cu de haine și a scos-o în stradă. Acolo a așezat-o pe scaunul din spate al automobilului său, fără numere de înregistrare, și s-a îndreptat spre locul său la volan. Folosindu-se de acest moment, T. a încercat să fugă. G.R.M. a ajuns-o pe T., a apucat-o de păr și a lovit-o cu pumnul în față, după care a început s-o aducă cu forța spre automobil. Însă, intenția criminală a lui G.R.M. a fost întreruptă de către K., iar scopul răpirii nu a fost realizat din cauze independente de voința făptuitorului* [36]. După cum observăm, în cazul dat victima a fost capturată, luată și deplasată din locul său de habitare provizoriu, chiar a fost și privată de libertate pe o perioadă scurtă de timp (când a fost închisă în automobil pe scaunul din spate), însă pe fundalul faptului că reținerea victimei în automobil nu a fost suficientă privării depline de libertate, acțiunile lui G.R.M. corect au fost încadrate ca tentativă de răpire a unei persoane.

Tot în același perimetru de cercetare se impune abordarea tentativei în cazul unor semne calificative ale răpirii unei persoane. Sub acest aspect prezintă interes ipoteza erorii asupra calității speciale a victimei cerute de lege. Asemenea calități speciale le surprindem la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM – „cu bună-știință asupra unui minor sau asupra unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor”. Astfel, eroarea în obiectul infracțiunii, exprimată în necunoașterea circumstanțelor care schimbă aprecierea socială și de drept a obiectului infracțiunii, impune soluția tentativei de infracțiune (art.27 și lit.c) alin.(2) art.164 CP RM) în cazul în care făptuitorul consideră eronat că răpește un minor, o femeie însărcinată sau o persoană aflată în stare de neputință, dar în realitate victima era majoră, nu era însărcinată și, respectiv, nu se afla în stare de neputință. Pe fundalul faptului că nu este întrunită condiția obiectivă (minoritatea, graviditatea, starea de neputință a victimei) nu putem vorbi despre consumarea infracțiunii de răpire în contextul semnului calificativ analizat. Conducându-ne de principiul incriminării subiective, trebuie să încadrăm cele comise în funcție de intenția făptuitorului care era direcționată nu spre răpirea unei oarecare persoane, dar spre răpirea unui minor, a unei femei însărcinate ori aflate în stare de neputință, însă, din cauze independente de voința făptuitorului, acțiunile comise nu și-au produs efectul față de persoanele având calități speciale care intrau în intenția lui, calități ce influențează încadrarea juridică a faptei.

În alt context, soluția tentativei se impune și în cazul circumstanței agravante a infracțiunii de răpire a unei persoane prevăzute la lit.g) alin.(2) art.164 CP RM – „cu aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă” – în ipoteza în care făptuitorul nu reușește să utilizeze arma din cauza unei defecțiuni despre care nu se cunoștea, deci din cauze independente de voința lui. Aplicarea soluției tentativei de infracțiune se justifică în legătură cu nematerializarea intenției făptuitorului de a utiliza, în contextul răpirii victimei, nu un oricare mijloc, dar anume o armă care constituie temei de agravare a răspunderii penale pentru răpirea unei persoane.

În concluzie la cele menționate, relevăm că pregătirea se caracterizează prin desfășurarea unor activități menite să pregătească executarea hotărârii infracționale. În această etapă nu se execută acțiuni, activități care intră în actul de conduită și care constituie elementul material al laturii obiective, ci doar acele activități menite să pregătească executarea. La etapa tentativei se trece la executarea hotărârii infracționale, adică se îndeplinesc acțiuni, prin care sunt îndeplinite activități infracționale prevăzute de norma penală, dar acțiunile prejudiciabile cerute de lege pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii pot să nu fie realizate integral. Așadar, sub aspect cronologic, pregătirea de răpire a unei persoane (art.26 și art.164 CP RM) este valabilă până la începerea săvârșirii uneia dintre acțiunile prejudiciabile (principale sau facultative), iar tentativa la infracțiunea de răpire a unei persoane (art.27 și art.164 CP RM) demarează din momentul începerii uneia dintre acțiunile prejudiciabile (principale sau facultative), finalizându-se în momentul începerii deplasării victimei.

Referințe:

1. Giurghiu N. Legea penală și infracțiunea. Legislație, doctrină, practică judiciară. - Iași: Gama, 1994, p.171.
2. Codul penal român (Legea nr.286/2009). - București: C.H. Beck, 2009.
3. Уголовный Кодекс Федеративной Республики Германии. Законодательство зарубежных стран. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003.
4. Уголовный Кодекс Франции: Законодательство зарубежных стран. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.
5. Уголовный Кодекс Швейцарии: Законодательство зарубежных стран. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.
6. Уголовный Кодекс Аргентины: Законодательство зарубежных стран. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003.
7. Уголовный Кодекс Австралии: Законодательство зарубежных стран. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.
8. Уголовный Кодекс Республики Сан-Марино: Законодательство зарубежных стран. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.
9. Pct.25 al Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, nr.23 din 28 iunie 2004.
10. Rechizitoriul în cauza penală nr.2010018080 // Procuratura raionului Cimișlia.
11. Пермский краевой суд. Дело № 2-19/2010 // www.actoscop.com.
12. Botnaru S., Grama M., Șavga A. ș.a. Drept penal. Partea Generală. - Chișinău: Cartier Juridic, 2005, p.257.
13. Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации / Под ред. Скуратова Ю.И., Лебедева В.М. - Москва: НОРМА - ИНФРА-М, 1998. с.52.
14. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. - Москва: Госюриздат, 1955, с.65.
15. Ibidem.
16. Șavga A. Formele infracțiunii intenționate după fazele ei de desfășurare: Teză de doctor în drept. - Chișinău, 2002, p.54.
17. Российское уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов / Под ред. Комиссарова В.С. - Санкт-Петербург: Питер, 2005, с.235.
18. Șavga A. Op.cit., p.54.
19. Dosarul nr. 1a-804/2009. Decizia Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău, mun.Chișinău.
20. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. - Москва: Изд-во МГУ, 1958, с.49; Российское Уголовное право. Особенная часть: Учебник для вузов / Под ред. Комиссарова В.С. - Москва: Эксмо, 2009, с.237; Наумов А.В. Уголовное право. Общая часть. Курс лекций. Том 1. 3-е издание. - Москва: Юридическая литература, 2004, с.276.
21. Благов Е. Приготовление к преступлению // Законность, 2005, №1, с.20-21.
22. Корнеева А.В. Теоретические основы квалификации преступлений: Учебное пособие / Под ред. Рагога А.И. - Москва: Проспект, 2008, с.97.
23. Редин М.П. Объективные и субъективные признаки приготовления к преступлению и покушение на преступление // Следователь, 2003, №9, с.6.
24. Giurghiu N. Op.cit., p.177.
25. Boroș Al. Drept penal. Partea Generală: Curs universitar. - București: C.H. Beck, 2008, p.169.
26. Пермский краевой суд. Дело № 2-19/2010 // www.actoscop.com.
27. Zolyneak M., Michinici M. Drept penal. Partea Generală. - Iași: Chemarea, 1999, p.153.
28. Pct.3 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în cauzele de omor intenționat”, nr.9 din 15.11.1993 // Culegere de hotărâri explicative ale Plenului CSJ (1974-1999). - Chișinău: Museum, 2000, p.235.
29. Antoniu G. Tentativa (doctrina, jurisprudența, drept comparat). - București: Tempus, 1996, p.21-22.
30. Советское уголовное право. Часть общая / Отв. ред. Чиквадзе В.М. - Москва: Госюриздат, 1952, с.280-281.
31. Струкова А.А. Невозвращение из-за границы средств в иностранной валюте. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002, с.105.
32. Комиссарова В.С. Op. cit., p.238; Наумов А.В. Уголовное право. Общая часть: Курс лекций. Том 1. 3-е издание. - Москва: Юридическая литература, 2004, с.278.
33. Gurev D. Probleme de identificare a semnelor laturii obiective a infracțiunii de rapire a unei persoane // Revista Națională de Drept, 2011, nr.10-11, p.140.
34. Президиум Верховного Суда Республики Дагестан, город Махачкала, 17 февраля 2011 г. // www.actoscop.com.
35. Уголовное право Российской Федерации. Части Общая и Особенная: Курс лекций. 2-е издание / Под ред. Рагога А.И. - Москва: Проспект, 2007, с.94
36. Караидельский районный суд Республики Башкортостан. Дело № 1-99/2010 // www.actoscop.com.

Prezentat la 20.04.2012